

ERZURUM PALANDÖKEN'İN KIŞ TURİZMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Bengi KORGAVUŞ^a

Sorumlu Yazar: Bengi KORGAVUŞ; E-mail: bdemirkan@yeditepe.edu.tr

Özet

Genellikle yaz mevsiminde tatil yapma alışkanlığı kazanan insanlar, ağır kent yaşamından ve yarattığı stresli ortamdan uzaklaşmak amacı ile kış mevsiminde de tatil yapma gereksinimi duymaya başlamışlardır. Bu sebeple dünyada kış turizmi ve alternatif kış sporları giderek önem kazanmaya başlamıştır. Yaz turizminde ilk akla gelen ülkelerden biri olan Türkiye’de turizmi 12 aya yaymak için son yıllarda kış turizmine ağırlık verilmeye başlanmıştır. Bu çalışmada Türkiye’nin en yüksek zirvelerinden birisine sahip olan ve 25. Dünya Üniversitelerarası Kış Oyunları sayesinde uluslararası tanınırlığa da sahip olan kış turizmi merkezlerinden Erzurum Palandöken ele alınmaktadır. Bu kapsamda çalışmada ilk olarak kış turizmi ve kış sporları kavramı ele alınmakta, ardından kış turizminin dünyadaki ve Türkiye’deki mevcut durumu ve potansiyeli irdelenmektedir. Gelişen bölümlerde ise Alpler bölgesinde marka olmuş Fransa’nın en popüler kış turizmi merkezleri irdelenmektedir. Çalışmanın son aşamasında Palandöken kış turizmi merkezinin mevcut potansiyeli ele alınarak değerlendirmeler yapılmaktadır. Bu analizler ve veriler ışığında Palandöken’in mevcut potansiyelinin değerlendirilmesi ve kış turizminde uluslararası bir cazibe noktası olabilmesine yönelik öneriler getirilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Kış turizmi
Kış turizmi merkezleri
Kış sporları
Kayak merkezleri
Erzurum
Palandöken

EVALUATION OF WINTER TOURISM IN ERZURUM PALANDÖKEN

Abstract

People usually gained the habit of vacationing in summers, but began to feel the need to take a vacation in the winters in order to get away from the stressful city environment. For this reason, winter tourism and alternative winter sports have gained an increasing importance in the world. Turkey is one of the first countries that come into mind for summer tourism and recently there is a new focus in winter tourism to spread tourism over 12 months. In this study, Erzurum Palandöken is examined which is situated on Palandöken mountains with the highest peak in Turkey and internationally recognized as a winter tourism destination through 25. World University Winter Games in 2011. In this context, first of all, winter tourism and winter sports scope is discussed, then the current situation of winter tourism both in Turkey and in the world and its potentials are examined. In the developing part, the most popular winter destinations of the Alp of France which have become a brand is evaluated and analysed with their positive aspects. In the final phase of the study, the existing potential of Palandöken winter tourism center is assessed. In the light of these analyses and data, the existing potential Palandöken is evaluated and proposals are brought to make it an international winter tourism destination.

Keywords

Winter tourism
Winter tourism centers
Winter sports
Ski resorts
Erzurum
Palandöken

¹ Bu çalışma 10-12 Şubat 2016 tarihleri arasında Atatürk Üniversitesi tarafından düzenlenen Uluslararası Kış Kentleri Sempozyumu’nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

^a Yeditepe Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı Bölümü, İstanbul.

Makale Bilgisi: Başyuru: 06.03.2016; Düzeltme: 25.09.2017; Kabul: 30.09.2017; Çevrimiçi yayın: 15.12.2017

Atıf için: Korgavuş, B. (2017). Erzurum Palandöken’in Kış Turizmi Açısından Değerlendirilmesi, ATA Planlama ve Tasarım Dergisi, 1:1, 13-23.

© 2017 ATA PTD, Tüm Hakları Saklıdır.

1. GİRİŞ

Turizmin genel karakteristiği mevsimlik bir yapıda olması ve talebin genellikle yaz aylarında yoğunlaşmasıdır. Yaz aylarında artan bu talep deniz-kum-güneş üçlüsüne dayanan kitle turizmi şeklinde kendini göstermektedir. Ancak tatillerini genellikle yaz mevsiminde geçiren insanların son yıllarda bu alışkanlıklarını kış mevsiminde de sürdürmeye başladığı görülmektedir. Bu yönde giderek artan talebi karşılayabilmek amacıyla turizmde gelişmiş ülkeler bu talebe uygun turistik ürünler geliştirmişler, bunun neticesinde kış turizmi doğmuştur (Zeydan ve Sevim, 2008).

Alp Dağları'na sahip Avrupa ülkeleri, ekonomik açıdan gelişmemiş dağlık bölgelerde yaşayan insanların göçünü yavaşlatmak amacı ile dağlık bölgelerin turistik arz potansiyelini değerlendirerek, kış turizmini geliştirmişler. Kış turizmi geliştikçe yeni iş yerleri açılmış, bölgelerin ekonomisi kalkınmış, göç başarıyla azaltılmış ve ülke ekonomisine büyük katkılar sağlanmıştır. Günümüzde de Alp Dağları Bölgesi dünyanın en önemli kış turizm merkezleridir.

Kış turizmi, genellikle karlı ortamlarda yapılan ve kış sporları uygulamalarının ağırlıklı olarak geliştirildiği merkez ve alanlar üzerinde yoğunlaşan bir turizm hareketleri olarak tanımlanabilir (Ülker, 2006). Kış turizmi odağında kayak sporu bulunması sebebiyle kayak sporuna uygun karlı ve eğimli alanlara yapılan seyahatleri ve bu seyahatlerden konaklama hizmetleri başta olmak üzere diğer hizmetlerden faydalanmayı kapsayan faaliyetlerin tümü olarak tanımlanmaktadır (İncekara, 1988).

Kış turizmi için belli bir yükseklik ve eğim ile kayak sporunun yapılabilmesine uygun mekânlar ve kayağa uygun kaliteli kar gerekmektedir (Won ve Hwang, 2009). Ayrıca yüksek yerlere kayakçıları taşıyacak teleski (askılı taşıyıcı), telesiyej (sandalyeli taşıyıcı), teleferik, telekabin (gondol lift), dağ treni ve baby lift gibi mekanik tesisler de kış turizminin ihtiyaç duyduğu temel altyapı unsurlarındandır (Dinç, 1985).

Kış turizmi, sezonunun uzunluğu ve karın yerde kalma süresi ile doğru orantılıdır. Kış turizmi

potansiyeline sahip bir bölgenin bu potansiyeli değerlendirebilmesi için gerekli unsurlardan biri de konaklama ve ulaşımdır. Ayrıca manzara, flora, kültürel değerler gibi faktörlerle birlikte mekanik tesisler, yeme-içme, eğlence üniteleri kış turizminin cazibesini artıran en önemli unsurlardır (İncekara, 1998).

Bu çalışmada Erzurum Palandöken kış turizmi merkezinin mevcut potansiyelinin değerlendirilmesi ve uluslararası bir cazibe noktası olabilmesine yönelik öneriler getirilmesi hedeflenmektedir. Bu amaçla Erzurum Palandöken kış turizmi merkezinin mevcut durumu ile dünya turizmi ve kış turizmi kapsamında en fazla yabancı turisti çeken ülke olan Fransa'nın popüler kış turizmi merkezlerinin karşılaştırması yapılmaktadır. Bu kapsamda Fransa'nın 3 Valleès bölgesinden "Courchevel" ve Evasion Mont-Blanc bölgesinden "Megève"; kış turizmi merkezleri içinde en popüler destinasyonlar olması sebebiyle tercih ve analiz edilmektedir.

2. DÜNYA'DA KIŞ TURİZMİ

Dünya'da kış turizmini geliştirmeye yönelik çalışmaları ilk olarak, özellikle Avrupa ülkeleri yapmış, bunları Amerika, Kanada ve Japonya gibi ülkeler izlemiştir (Akat, 2000). Laurent Vanat tarafından hazırlanan "2014 Uluslararası Kış ve Dağ Turizmi Raporu"na göre; Bugün dünyada 20 ülkede kapalı, 70 ülkede açık kayak merkezlerinde olmak üzere toplam 80 ülkede kayak sporu aktif olarak yapılabilmektedir. Her yıl tahminen 500 milyon kayakçı bu kayak merkezlerine gitmektedir. Dünyadaki kayak merkezlerinin %36'lık önemli bir kısmı Alpler bölgesinde yer almakta, bunu %22 ile Amerika, %18 ile Asya-Pasifik bölgesi ve %12'şerlik pay ile Batı Avrupa ve Doğu Avrupa-Orta Asya bölgeleri takip etmektedir. Kış turizmine uygun dağlarda ki toplam yatak kapasitesi 6 milyon seviyesindedir. Sektörün büyük çoğunluğu yıllık ziyaretçi sayısının 100 bin ve üzerinde olduğu kayak merkezlerinde faaliyet göstermektedir. Bu tür kayak merkezlerin sayısı %20'yi oluştursa da, kayakçıların %80'ini ağırlamaktadır.

Kış turizminde önemli bir destinasyon olan Alpler, dünya kış turizmi pazarında yaklaşık %45'lik bir paya sahiptir. Bir başka deyişle dünyadaki her 2 kayakçıdan 1'i Alpler bölgesini

tercih etmektedir. Bu bölgeyi %21 ile Amerika, %14 ile Asya-Pasifik Bölgesi, %11 ile Batı Avrupa ve %9 ile Doğu Avrupa-Orta Asya bölgesi takip etmektedir. Dünya genelinde bulunan toplam 26.934 mekanik tesisin %40 gibi önemli bir kısmı yine Alpler'de, %16'sı Batı Avrupa'da, %15'i Amerika ve Doğu Avrupa-Orta Asya'da kalan %14'ü Asya-Pasifik bölgesinde yer almaktadır (Vanat, 2014).

Dünyada kayak merkezi sayısı binlerle ifade edilse de esas yoğunluk Fransa ve Avusturya'da yoğunlaşmış durumdadır. En az 4 mekanik tesisi olan Fransa'da 233, Avusturya'da 200 kayak merkezi bulunmaktadır. Bu ülkeleri her yıl 50 milyondan fazla kayakçı ziyaret etmektedir. Büyük kayak merkezi olarak tanımlanan ve yıllık ziyaretçi sayısı 1 milyon ve üzeri olan kayak merkezlerinin de büyük bir kısmı da bu 2 ülkede yer almaktadır. Dünya'da büyük kayak merkezi tanımına uyan toplam 47 merkez vardır. Bunların 14'ü Fransa'da, 14'ü Avusturya'da yer almaktadır. Bunu 6 büyük kayak merkez ile İsviçre, 5'er büyük kayak merkez ile Amerika ve İtalya takip etmektedir (Vanat, 2014).

Aslında kış turizmi ve kullanıcı potansiyeli açısından değerlendirildiğinde Çin, 1.3 milyardan fazla nüfusu ile uzun dönemde en büyük ulusal pazarı oluşturmasına rağmen; halen kış turizmi pazarını değerlendirememekte ve nüfusun çok az bir kısmı aktif olarak kayakla ilgilenmektedir. Bu sebeple kayak endüstrisindeki büyüklüklerin nüfusa orantılı olarak dengeli bir dağılım göstermediği görülmektedir. Avusturya, İsveç ve Norveç gibi düşük nüfus yoğunluğuna sahip ülkeler ise, kayak sporuna katılımında ilk üç sırada yer almakta ve nüfuslarının en az %25'lik bir bölümü aktif olarak kayak sporuyla ilgilenmektedir. Ancak yüksek nüfusa sahip ülkelerden Amerika, Almanya ve Fransa'da yaklaşık 12 milyon yerli aktif kayakçı bulunmasına rağmen nüfusa orantılandığında kayak sporuna katılımında Avusturya, İsveç ve Norveç'in gerisinde kalmaktadır.

Dünya turizminde en fazla yabancı turisti çeken sırasıyla ilk üç ülke; Fransa, Amerika ve İspanya içerisinden sadece Fransa'da kış turizmi kapsamında da kayak merkezlerini

ziyaret eden yabancı turist oranı en yüksek olanıdır. Hemen hemen bütün ülkelerde kayak merkezlerindeki ziyaretçilerin büyük çoğunluğunu yerli turistler oluşturmaktadır (Vanat, 2014).

Fransa ve Avusturya gibi kış turizminde önde gelen ülkelerdeki turizm hareketleri incelendiğinde; kayak dışında alternatif kış sporları, dağ turizmi, doğa ve yayla turizmi, sağlık turizmi, spor turizmi ve kültür turizminin kış turizmi ile birlikte geliştiği görülmektedir.

3. FRANSA'DA KIŞ TURİZMİ

Fransız Alpleri'nin kuzeyi Avrupa'nın kayağa elverişli en geniş alanını oluşturmaktadır ve dağ sporlarının pek çoğunun çıkış yeri sayılmaktadır. Fakat 18.yy'ın sonlarına kadar dağlar Fransa'da itici yerler olarak görülmekteydi. Daha sonraki dönemlerde bu düşünce değişmiş ve dinlenme amaçlı olarak burjuva kesimi dağları sıkça tercih eder olmuştur. Bunun sonucunda bu bölgelerde kış sporları gelişmeye başlamıştır. 1950'li yıllardan itibaren ve özellikle de 1964 yılının Kar Planı (Plan Neige) ile dağların tatilcileri ağırlama kapasitesi güçlenerek artmıştır (Türkdoğdu, 2010).

Bugün Dünya'da en çok yabancı turistini ziyaret ettiği ülke olan Fransa'da turizm, tarımın ve sanayinin önüne geçmiştir. Bunda kış turizminin de büyük payı vardır. Kuzey Alpler kış turizmini tekelinde tutmaktadır. Bu bölgeye kışın yapılan ziyaretler yaz aylarını geçmektedir. Fransa'da en az 4 mekanik tesisi bulunan 233 kayak merkezi ve uluslararası nitelikte yılda 1 milyondan fazla ziyaretçi ağırlayan 14 büyük kayak merkezi bulunmaktadır. Ülkedeki kayak merkezlerini 2014 kış sezonunda toplam 56.2 milyon kişi ziyaret etmiştir. Ziyaretçilerin %33'ünü yabancı turistler geri kalanını yerli turistler oluşturmaktadır. Fransa'ya kış turizmi kapsamında gelen yabancı turistler içerisinde İngiliz, İtalyan, Belçikalı, Alman ve Rus turistler ilk sıralarda yer almaktadır. Ziyaretçi sayısının bu kadar fazla olması; uygun iklim koşullarına, özellikle hafta sonları güneşli gün sayısının fazla olmasına ve sezonda kar garantili tatil imkânı v.b sunmasına bağlıdır. Ayrıca turistlerin en çok tercih ettiği resmi tatil günleri olan Paskalya Bayramı'nda kar

olmasının etkisi de oldukça fazladır (Vanat, 2014).

Fransa'da kış turizmi merkezlerinin çoğunluğu Kuzey Alpler'de, Savoy ve Isère bölgelerinde yoğunlaşmış durumdadır. Kuzey Alpler Avrupa'nın en çok kayak merkezini barındıran ve en çok turist ağırlayan bölgesidir. Kuzey Alplerde sayısız kış turizmi ve kayak merkezi bulunmaktadır. Bunların içinden en tanınmış ve en gelişmiş olanları; Les Trois Vallées, Mont Blanc, Evasion Mont Blanc, Espace Killy, Paradiski ve Portes du Soleil bölgelerinde yer alanlarıdır. Bunların dışında Güney Alpler, Pyrennes, Massif Central, Jura, Vosges ve Korsika'da da kış turizmi merkezleri bulunmaktadır.

Her kayak bölgesinin yapısı diğerlerinden farklıdır ve her bölgenin kendine has özellikleri bulunmaktadır. Her seviyeye hitap eden kayak bölgeleri, aileler için uygun imkânlar sunarken, profesyonel sporcular için de tatminkâr olanaklar sağlamaktadır. Fransa'nın kayak bölgelerinde kızak, snowboard, Alp ve İskandinav stili kayak imkânları ile birçok alternatif kış sporu ve sosyal aktivite imkânları sunulmaktadır (Kudaka, 2012).

1996 yılında, doğal pistler ve otantik ortamlar arayanlar için Alpler'den, Jura'dan, Massif Central ve Pirenelere'den seçilmiş 45 Fransız köyü belli kriterler altında "Les Villages de la Montagne" adı altında bir araya toplandılar. Bu proje kapsamındaki köyler özellikle aileler için ideal bir kış tatili sunar hale getirilmiştir. Yıl boyu tarım, hayvancılık ve el sanatlarıyla geçimini sağlayan bu köylerde 6500 yatak kapasiteli bir turizm sektörü oluşturulmuştur. Köy evleri taş ve ahşap yapılarıyla buldukları bölgenin geleneksel çizgilerini korumaktadır. Köylerin çevresinde Alp disiplini kayak, hedikli yürüyüşler, kızak gezileri, geleneksel köy eğlenceleri, çiftlik gezileri, yerel köy pazarları yapılabilmektedir. Bu proje bölgesel kalkınma açısından güzel bir örnektir (Sümercan, 2001).

3.1. Megève Kış Turizmi Merkezi

Megève, Fransa'nın Haute-Savoie bölgesinde, Mont Blanc dağlarının eteklerindeki üç vadiye yayılmış durumda olan Evasion Mont Blanc bölgesinin en popüler kış turizmi destinasyonudur.

Çevresi gür çam ormanları ile kaplı Megève bölgesi Avrupa'nın en ünlü ve en pahalı kış turizm merkezlerindedir (Mursalov, 2009). Bu bölge Fransa'nın beşinci büyük ve en eski kayak merkezlerinden biridir. Bölge aileler ve kayak sporuna yeni başlayanlar için idealdir. Bu küçük kasaba kayak merkezinin yanı sıra büyük ve doğaya uyumlu olmayan yapıların bulunduğu kayak merkezlerinin aksine şale adı verilen, ahşap, dik çatılı geleneksel Savoy mimarisini koruyan evleri, doğası ve yerel kültürüyle dikkat çekmektedir (Resim 1).

Resim 1. Savoy mimarisini koruyan Megève evleri (Url 1)

1100-2350 m arasındaki yükseklikte kurulan Megève'de 3 adet pist ağından oluşan kayak bölgesi 72 adet mekanik tesis ile bağlantılı halde toplam 325 kilometreye dağılmış durumda her zorluk seviyesinden 135 adet piste sahiptir. Büyük bir kısmı güneşli yamaçlar üzerinden geçen Megève kayak bölgesindeki pistlerin yaklaşık yarısı amatör kayakçılar için ideal durumdadır. Tecrübeli kayakçılar için ise ormanlık alanlarda sarp Alp disiplinleri ve zorlu, olimpik seviyede kayak pistleri bulunmaktadır. Aynı zamanda ziyaretçilere Mont Blanc'a kadar uzanan muhteşem dağ manzaraları içerisinde sisli ve karlı havalarda korunaklı kayak imkânı da sunulmaktadır. Kayak pistlerinin yanı sıra her seviyeden snowboardcuya hizmet eden 1 adet snowpark bulunmaktadır (Mégeve, 2015).

Megève'de kayak dışında kızak, buz pateni ya da kış yürüyüşü gibi klasik kış sporlarının yanı sıra, kar golfü, karda polo, kayak helikopteri, Mont Blanc'ı sıcak hava balonu yâda dağ treni ile keşfetme gibi imkânlarda bulunmaktadır.

Megève'in kayaktan ziyade asıl güçlü olduğu yönü "en fazla Michelin yıldızlı restorana sahip dağ kasabası" olması, en lezzetli ve en zevkli

dağ restoranlarıdır. Bu yüzden Megeve'e özel gurme turları da düzenleniyor. Bunların dışında Megeve "apres-ski" adı verilen kayak sonrası aktiviteler açısından da oldukça zengin; güzellik, spa ve sağlık merkezleri, kaplıcalar, fitness salonları, sayısız bar, restoran ve kulüpler, sinema salonları, yüzme havuzları ile ziyaretçileri çeşitliliği olan sosyal aktivite programı sağlamaktadır.

3.2. Courchevel Kış Turizmi Merkezi

Courchevel, Fransa'nın Haute-Savoie bölgesinde, dünyanın en büyük birleşik kayak bölgesi olan Les Trois Vallées bölgesinde yer alan en popüler kış turizmi destinasyonudur. Courchevel, Meribel, Les Menuires, Val Thorens'i kapsayan 'Les Trois Vallées' adlı üç vadi bölgesi, 600 km uzunluğundaki pistleri ile dünyanın en büyük kayak merkezidir (Watts ve Gill, 2013)

II. Dünya Savaşından sonra Fransa'nın ilk kayak merkezi yatırımlarından birisi olan Courchevel ilk olmanın avantajını yaşıyor. Courchevel tek bir kasabanın değil vadinin ismidir. Önce daha aşağılarda başlayan kayak merkezi yerleşimleri yavaş yavaş teknolojinin gelişmesi ile yukarılara taşınmıştır. Böylece farklı yüksekliklerde 4 kış turizmi merkezi ortaya çıkmıştır: 1300 m'de Le Praz, 1550 m'de Courchevel köyü, 1650 m'de Moriond köyü ve de 1750 m'de Courchevel 1850 köyü. Bu 4 kış turizmi merkezinin ortak görünüşünü geleneksel Savoy mimarisini yansıtan ahşap dağ evleri oluşturmaktadır (Resim 2). Ayrıca Courchevel 1850'de direkt pist girişi olan çok sayıda lüks otelde bulunmaktadır.

Resim 2. Courchevel kış turizmi merkezi (Url 2)

Courchevel'de 1300 ve 3200 m arasında her tür zorluk derecesinde toplamda 117 pist ve 63 mekanik tesis bulunmaktadır. Bu pistlerin en

önemli özelliği akıllı ve belirgin yol işaretleme sistemi kayakçıların kötü hava koşullarında ve orman bölgelerinde yollarını kaybetme riskini tamamen ortadan kaldırmasıdır. Courchevel acemiler için çok sayıda pist seçeneklerinin yanı sıra sezonda 500 antrenör ile Avrupa'nın en büyük kayak okuluna ev sahipliği yapmaktadır (3 Vallées, 2015).

Courchevel'de kayak sporunun yanı sıra kızak, buz pateni, Nordic Walking isimli kış yürüyüşü, paragliding, heli-ski, kar scooterı veya buz üstünde go-kart sürüşleri gibi imkânlarda bulunmaktadır.

Courchevel'de "apres-ski" aktiviteler olarak; güzellik, spa ve sağlık merkezleri, ısıtılmış açık ve kapalı yüzme havuzları, kaplıcalar, fitness salonları, gurme restoranlar, sabaha kadar açık bar ve kulüpler, dans pistleri, sinema salonları, butik mağazalarda bulunmaktadır.

Fransız Alpler'inde kış sporları için gerekli kızak, ayakkabı vb. malzeme üretimi yapan birkaç tesis kurulmasıyla ağırlama olanakları dışında, özel üretim teknik malzemelere ve kaliteli yerel tarım ürünlerine karşı da talep oluşturulmuştur. Kış sporları ile ilgili dinamik sektörlerdeki işgücü açığı, çok sayıda mevsimlik işçinin işe alınmasına da imkân tanımış ve mevsimsel olarak bölgenin nüfus artışına ve istihdamına katkı sağlamıştır. Böylece turizm alanında gelişim gösteren Fransız Alplerinde, aynı zamanda nüfus artışı da sağlanmıştır (Meyzeng, ve Rampnoux, 2002).

4. TÜRKİYE'DE KIŞ TURİZMİ

Alp – Himalaya sıradağları üzerinde yüzölçümünün yaklaşık %55'i 1500-3000 m yükseklikte dağlık alanlarla kaplı olan Türkiye, coğrafi konumu, iklimi ve dağlarının özellikleriyle kış turizmi açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Bu sıradağların ülkedeki uzantıları Beydağları, Toroslar, Balkanlar, Aladağlar, Munzurlar, Cilo ve Sat dağları ile Kaçkarlar, Avrupa'daki Alpler ile aynı zaman diliminde oluşmuşlardır. O sebeple aynı yüksekliğe ve aynı floraya sahiptirler. Ancak büyüklükleri bakımından dünyanın kış turizmi merkezlerinin başında gelen Alplerin 2-3 katıdır. Bunlara ek olarak ülke dağlarında Alplerde olmayan Nemrut, Süphan, Ağrı,

Erciyes, Hasan dağı gibi volkanlar da vardır. Ayrıca kış mevsimi boyunca kar yağışı alan bu dağlarımız 4–6 ay süreyle karlarla kaplı kalmaktadırlar. Bu süre de neredeyse deniz-kum-güneş üçlüsüne dayanan kitle turizmi sezonuna eşittir (İncekara, 1998).

Son yıllarda dünya turizm pazarındaki gelişmeler ve alternatif turizm türlerine olan ilginin artması, Türkiye'nin de bu potansiyelini değerlendirme çalışmalarının hız kazanmasına neden olmuş, hem kamu hem de özel sektör kış turizmi alanındaki çalışmalarına hız vermiştir (Hacıoğlu ve Avcıkurt, 2008).

Türkiye'nin en önemli kış turizmi merkezlerinden olan Palandöken, Sarıkamış, Erciyes, Ilgaz, Kartalkaya ve Uludağ'da öncelikli olarak yerel talebin ortaya çıkmasıyla başlayan kış turizmi hareketleri hızla gelişmiştir. Uludağ, Kartalkaya ve Erciyes, ilk konaklama tesislerinin kurulduğu telesiyej, teleski gibi turistik altyapı unsurlarının faaliyete konulduğu merkezlerdir. 1933'te ilk oteli ve muntazam şose yolu yapılan Uludağ'ın ardından, sırasıyla 1989'da Erciyes, 1991'de Sarıkamış, 1993'te Palandöken ve 1997'de

Kartalkaya kayak merkezi ilan edilmiştir (Kudaka, 2012).

Türkiye'de toplam 28 adet kış turizm merkezi bulunmakta, bunların 8'i tam anlamıyla hizmet verirken, 5'i tam faal değildir. Geriye kalan 15'i ise planlama sürecindedir. Mevcut yatak kapasitesinin en fazla olduğu merkez Erzurum-Palandöken'dir (2466). Bunu sırasıyla Bursa-Uludağ (1600) ve Bolu-Koroğlu (1580) kış turizmi merkezleri izlemektedir. Türkiye'de kış turizmi merkezlerinde toplam 86 mekanik tesis bulunmaktadır. Bursa-Uludağ sayıca en fazla mekanik tesise (20 adet) sahip olmasına rağmen hat uzunluğu (18514 m) bakımından 3. sırada yer almaktadır. Palandöken ise mekanik tesis bakımından (16 adet) 2. sırada yer almasına rağmen en uzun mekanik tesis hattı ile (25788 m) 1. sırada yer almaktadır (KTB, 2014).

Türkiye'nin bugün kış turizmi göstergelerine ve konaklama imkânı sunabilen kış turizmi merkezlerine baktığımızda uluslararası pazarlarda Türkiye'nin ciddi bir pay sahip olmasına yetecek düzeyde olmadığı görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Türkiye Kış Turizmi ve Kayak Sporü Göstergeleri

Kayak Yapılabilen Merkez Sayısı	43
4'den Fazla Mekanik Tesisin Olduğu Kayak Merkezi	8
1 Milyondan Fazla Ziyaretçi Çeken Kayak Merkezi	0
Kayakçı Sayısı	1.200.000
Yerli Kayakçı Sayısı ve Oranı	806.945 - % 15
Yabancı Kayakçı Sayısı ve Oranı	393.055 - % 1
Yerli Kayakçı/Toplam Nüfusa Oranı	0,01
Yabancı Kayakçı/Toplam Nüfusa Oranı	0,01

Kaynak: 2014 International report on snow & mountain tourism, April 2014.

4.1. Erzurum Palandöken Kış Turizmi Merkezi

4.1.1. Doğal Çevre Özellikleri

Kış turizmi hareketleri bakımından Türkiye'nin birinci derecede önemli kayak alanlarına ve 3185 m zirveye sahip olan Palandöken Dağları, Erzurum ilinin güneyinde yer almakta ve doğu-batı yönünde uzanmaktadır. Palandöken dağları yaklaşık 70 km uzunlukta, 30 km genişlikte bir alanı kaplamaktadır. Dağların yükselteleri tabanda 2000 m'den başlayarak 3176 m'ye

kadar çıkmaktadır. Palandöken Dağları'nın en yüksek noktasını oluşturan Büyük Ejder Tepesi 3176 m, Küçük Ejder Tepesi ise 3095 m ile Erzurum şehir merkezinin güneyinde ve Hınısboğazı kayak alanı güney sınırında yükselmektedir (Ülker, 2006).

Orta yükseklikte bir sıradağ görünümünü sunan Palandöken Dağları, genel olarak korunaklı vadiler ve ağaçlandırma alanları dışında çoraktır. Bozkır ve çalılar genelde bitki

örtüsünü oluştururlar. Erozyonun yüksek olması sonucu, dik yamaçların aniden beliren düzlüklerle karıştığı bir topoğrafik yapı ortaya çıkmıştır. Daha da yukarılara çıktıkça topoğrafya, geniş çanaklar ve koni şekilli doruklarla nitelik değiştirmektedir (Türkdoğan, 2010).

Erzurum, sıradağlarla çevrili ve soğuk iklime sahip bir yerleşim yeridir. Erzurum'un uzun süreli kış turizmine olanak sağlayan etmenlerden biri de şüphesiz sahip olduğu iklim özellikleridir. Erzurum'da yüksek rakım sebebiyle biyoklimatik konfor sağlayan ve performans artırıcı etkisi bulunan bir iklim mevcuttur.

Palandöken kış turizmi merkezinde mevsim "150 gün/yıl" olup Aralık, Ocak, Şubat, Mart, Nisan aylarını kapsamaktadır. Normal kış koşullarında kayak alanlarında kar kalınlığı 2 m'yi aşmaktadır. Kar kalitesi, kayak sporu etkinliği için oldukça önemlidir. Nitekim kar örtüsünün turistik amaçlı bir gelir kaynağı potansiyeli oluşturabilmesi için, buz-kar veya ıslak kar biçiminde değil kristal kar biçiminde düşmesi gerekir. Palandöken'de kar kalitesi, çok yüksek olmakla beraber fiziki yapısından kaynaklanan toz kar kalitesine sahiptir (Ülker, 2006).

Kar kalitesinin donmayan özellikte olması, Palandöken kış turizmi merkezini Türkiye'deki diğer mevcut kış turizmi merkezlerinden avantajlı duruma sokmaktadır. Kristal kar özelliği yanında, yılın genelindeki görülen güneşli gün sayısının fazlalığı da Erzurum'da kayak ve kış spor turizmi avantajları arasındadır. Aynı zamanda kayak merkezlerinin havalimanına yaklaşık 20 dakika mesafede oluşu, Erzurum'da kış turizmini cazip kılan en önemli etmenlerden biridir.

4.1.2. Palandöken Kayak Merkezi

Türkiye'de kış turizmi için yapılan ilk ciddi ve kapsamlı proje "Erzurum-Palandöken Kış Sporları ve Turizm Master Plan" çalışmasıdır. Yapılan çalışmada Palandöken Dağlarının doğal yapısı ve sert iklimi ile uluslararası kış sporları merkezi niteliğine sahip olduğu tespit edilmiştir. Projede, üç alan üzerinde toplam 32 bin kişinin kayak yapabileceği, uluslararası yarışmalar hatta kış olimpiyatlarının

düzenlenebileceği, 6 bin kişinin doğrudan istihdam edilebileceği öngörülmüştür (DPT, 1991).

Erzurum-Palandöken Kış Sporları ve Turizm Master Planında (1991) ilde üç önemli kayak merkezi sahası tespit edilmiştir. Bunların tamamı Palandöken Dağlarının kuzey eteklerindedir. Bu alanlar; Hınıs-Palandöken Boğazı Mevkii, Gez Yaylası ve Konaklı Bölgesi'dir. Master plan kapsamındaki bu bölgelere 25. Dünya Üniversitelerarası Kış Oyunları çerçevesinde geliştirilen Kandilli Bölgesini de dâhil ettiğimizde Erzurum'un kış turizmi merkezlerini 4 ana bölümde şekillendirilebiliriz.

Hınıs-Palandöken Boğazı Mevkii: Erzurum'un hemen güneyinde ve 5 km uzaklıkta bulunan Erzurum Boğazı (Hınıs Boğazı ve Tekman Boğazı olarak da bilinmektedir) mevkiinde yer almaktadır. Genelde Palandöken Kayak Merkezi olarak bilinen bu alan Palandöken dağları üzerinde bulunan Ejder Tepesi ve çevresini içine alır. Palandöken Kayak Merkezi, alp disiplininin rahatlıkla uygulanabileceği kayak tesisleri, uzun ve geniş pistleri, konaklama tesisleri, mekanik taşıyıcılarıyla ülkemizin en önemli kış turizm sahalarından biri haline gelmiştir (Doğanay ve Doğanay, 2005).

Palandöken Kayak Merkezinde kış sporları faaliyetleri 2200-3176 metre yükseklik kuşağı üzerinde yer almakta ve kuzeyden güneye Namlıkar, Hınıs Boğazı, Konaklı, Ülkeroğlu ve Yağmurcuk bölgeleri üzerinde yapılmaktadır. Palandöken Erzurum şehir merkezine 5 km'lik mesafesiyle dünyada şehir merkezine en yakın kayak merkezlerinden biridir. Kayak merkezi Erzurum havaalanından normal şartlarda 25-30 dakikalık mesafededir (Ülker, 2006).

Palandöken Kayak Merkezindeki pistler dünyanın en uzun ve dik kayak pistleri arasında yer almaktadır. Palandöken Kayak Merkezinde profesyonel kayakçıların kayabileceği Uluslararası Kayak Federasyonu (FIS) onaylı kayak pistlerin yanı sıra çok amaçlı pistlerde olmak üzere farklı zorluk derecelerinde toplam 27 adet pist bulunmaktadır (Kudaka, 2012). En uzun pisti 12 km olan kayak pistlerinin toplam uzunluğu 28 km olup, başlangıç ve bitiş kotları

bulunmaktadır. Şehir merkezine 36 km. uzaklıktadır. Kandilli'de kuzey disiplini kayak merkezi, farklı zorluk derecelerinde pistler, kayaklı koşu tesisi ve biatlon pistleri bulunmaktadır (Kudaka, 2012).

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Palandöken kış turizmi merkezi iklim, doğal çevre özellikleri, ulaşım, konum, yükseklik, pist ve kar kalitesi gibi bileşenleri ile kriterlerin oldukça üzerinde değerlere sahiptir. Bu değerler;

- Kristal kar kalitesi ve buzlanmama özelliği,
- Karın yerde kalma süresinin uzunluğu,
- Yüksek rakım sebebiyle biyoklimatik konfor sağlayan ve performans artırıcı iklimi,
- Universiade 2011 dolayısıyla uluslararası tanınırlığı olan bir destinasyon olması,
- Uluslararası standartlarda farklı zorluk derecelerinde birçok pistinin olması,
- Mekanik tesisler ve hizmet altyapısı açısından sahip olduğu üstünlükleri,
- Pistlerde suni kar yapabilme imkânı,
- Havaalanının uluslararası niteliğiyle hem yurt içinden ve yurt dışından ulaşım kolaylığı,
- Bakü-Tiflis-Kars hızlı tren hattının çok yakında tamamlanacak olması,
- Erzurum şehir merkezine 5 km gibi çok yakın bir konumda olması,
- Turizm alternatiflerinin çeşitliliği (ekoturizm, agroturizm, doğa turizmi vb.),
- İlin birçok tarihi, kültürel ve doğa zenginliklere sahip olması,

Palandöken her ne kadar Türkiye'nin birincil derecede önemli ve uluslararası tanınırlığa sahip bir kış turizmi merkezi olsa da sahip olduğu potansiyelini tam olarak kullanamadığı görülmektedir. Kış turizmi pazarında uluslararası rakipler oldukça büyük ve güçlüdür. Bu sebeple Palandöken'in kış turizmi açısından sahip olduğu potansiyelini tam olarak kullanabilmesi, ilave yatırımlarla mevcut

değerlerini güçlendirmesi, eksikliklerini gidermesi ve vizyonunu daha güçlendirmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde uluslararası rekabete açık ve güçlü bir pozisyona gelebilir. Bu doğrultuda Palandöken kış turizmi merkezi ile ilgili aşağıdaki önerileri getirebiliriz;

- Palandöken kış turizmi merkezini ziyaret eden yabancı turist sayısı incelendiğinde, uluslararası kış turizmi potansiyelinden yararlanamadığını görülmektedir. Palandöken'in kış turizmi ve alternatif turizm potansiyelinin nasıl geliştirilebileceği, hangi ülkelerden turist çekilebileceği ve tanıtımı üzerinde durulmalıdır.
- Tamamen dış turizmle beslenen bir kış turizminin başarılı olması mümkün değildir. Hemen hemen tüm ülkelerde kayak merkezlerindeki ziyaretçilerin büyük çoğunluğunu yerli turistler oluşturmaktadır. Kış turizmi kapsamında en fazla yabancı turisti çeken Fransa'da bile bu oran %33'dür. Bu sebeple yerli turisti teşvik edici ve özendirici önlemler alınarak kış turizminde talep artışı sağlanmalıdır.
- Palandöken'de 28 km dağılmış durumda 27 adet pist ve 16 mekanik tesis bulunmaktadır. Oysa Fransa Megève'de 325 km'ye dağılmış durumda her zorluk seviyesinden 135 adet pist ve 72 mekanik tesis, Courchevel'de ise 600 km dağılmış durumda her zorluk derecesinden 330 adet pist ve 180 mekanik tesis bulunmaktadır. Dünya örnekleri ile aradaki bu büyük fark zamanla azaltılarak rekabet edebilir seviyeye getirilmelidir.
- Megève ve Courchevel kasabaları, sahip olduğu pistlerin yanı sıra büyük ve doğaya uyumlu olmayan yapıların bulunduğu kayak merkezlerinin aksine; şale adı verilen, ahşap, dik çatılı geleneksel Savoy mimarisini koruyan evleri ve doğasıyla çok sayıda turist çekmektedir. Bu sebeple; zaten Palandöken bölgesinde yüksek donanımlı oteller mevcut olduğundan daha fazla yoğun ve gelişigüzel yapılaşmaya izin verilmeden doğal çevreye ve geleneksel mimariye uygun taş ve ahşap gibi doğal malzemelerden dağ evi tarzında az katlı

- konaklama tesisleri inşa edilmesi teşvik edilmelidir.
- Doğal peyzaj, manzara ve geleneksel ortam atmosferi gibi etkenler kış turizmi merkezlerinde tercih sebebi olmayı sağlayan faktörlerin başında yer alır. Bu sebeple bölgenin ekolojik özellikleri dikkate alınarak yapılacak ağaçlandırma ve doğa onarımı çalışmaları sayesinde hem erozyon ve çığ düşmesi gibi doğal afetlerin etkileri azaltılabilir hem de doğal peyzajın görsel kalitesi artırılarak sezon dışında alternatif turizm çeşitliliği sağlanabilir.
 - Bölgenin her mevsim cazibesini koruması, gelirin mevsimsellikten etkilenmemesi için; Megève ve Courchevel örneklerinde olduğu gibi Palandöken'in sahip olduğu potansiyeli değerlendirilerek, turizmi 12 aya yayabilecek inovasyona dayalı turizm projelerine ağırlık verilmelidir. Bu konuda ekoturizm, agroturizm, medikal ve sağlık turizmi, kongre ve fuar turizmi, macera ve doğa sporları turizmi ile tarih ve kültür turizmi gibi alanların güçlendirilmesi ve geliştirilmesi sağlanmalıdır.
 - Palandöken sahip olduğu biyoklimatik konfor sağlayan ve performans artırıcı iklimi sayesinde futbol, basketbol, voleybol ve atletizm gibi farklı branşlarda antrenman sahalarının kurulmasıyla özellikle yaz aylarında yerli ve yabancı takımların çekim merkezi haline getirilmesi sağlanabilir.
 - Yurt dışındaki federasyonların ve şampiyonaların bölgeye çekilmesi sağlanmalıdır.
 - Turizm acenteleri aracılığıyla üniversitelere yönelik ve özel paket turların hazırlanması, Türkiye ve hedef pazar ülkelerdeki fuarlara katılım sağlanması teşvik edilmelidir.
 - Kış turizminin temelinde sadece kayak sporu ele alındığında genellikle kayak sporu ile ilgilenmeyen turistler tarafından tercih edilmemekte ve turistik açıdan düşük talep yaşanmaktadır. Bu sebeple Palandöken gibi kış turizmi merkezi, Megève ve Courchevel olduğu gibi alternatif kar ve buz sporları, kar golfü, hedikli kar yürüyüşleri, kar scooterı, buz

üstünde go-kart, paragliding, dağ treni, sıcak hava balonu turları vb. gibi kayak dışında alternatif aktivitelerle desteklenmelidir.

- Palandöken kayak sonrası eğlenceye yönelik aktiviteler (apres-ski) bakımından daha fazla zenginleştirilmelidir. Bu bağlamda daha çok sayıda restoran, bar, disko, kafe, mağazalar, açık-kapalı yüzme havuzları, spor salonları, sinemalar, oyun ve eğlence salonları, güzellik, spa ve sağlık merkezleri ziyaretçilerin hizmetine sunulmalıdır.
- Megève ve Courchevel'de olduğu gibi termal turizm de kış turizmi ile beraber düşünülebilecek bir diğer alternatif turizm modelidir. Erzurum'da zengin termal su potansiyeli olmasına rağmen modern termal tesislere ve termal tıp merkezleri gibi tesislere sahip değildir. Küçüktüy köyündeki jeotermal su Palandöken kayak merkezinde kış turizmi ile entegre edilerek bir termal turizm planlaması yapılabilir.
- Megève'in kayak merkezi olmanın yanı sıra asıl güçlü olduğu yönü "en fazla Michelin yıldızlı restorana sahip dağ kasabası" olması ve en lezzetli dağ ve köy restoranlarıdır. Bu yüzden Megeve'e gurme turları da düzenlenmektedir. Palandöken'de de benzer alternatifler uygulanarak gurme turizmine düşkün gezginlerin çekim merkezi haline getirilebilir.

KAYNAKLAR

- Ağger, V. 2011. Universiade 2011 Kış Oyunlarının Erzurum Kış Turizmi Potansiyeline Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Akat, Ö., 2000. Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği. Ekin Kitabevi, İstanbul.
- Dinç, H., 1985. Spor Tesisleri Planlaması. İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Doğanay, H., Doğanay, S. 2005. Palandöken Dağı Kış Turizm Potansiyeli ve Değerlendirilmesindeki Yeni Gelişmeler, Ulusal Coğrafya Kongresi, s.151-166,

- İstanbul.
- DPT.1991. Erzurum-Palandöken Kış Sporları Merkezi ve Turizm Master Plan Çalışması.
- Ersungur, M. ve Akıncı, M. 2013. 2011 Üniversiade Kış Oyunlarının Erzurum Ekonomisi Üzerindeki Etkileri: Bir Uygulama, Journal of Yaşar University, 30 (8): 5064-5085.
- Hacıoğlu, N., Avcıkurt, C. 2008. Turizm Ürün Çeşitlendirmesi, Ankara, Nobel Yayınları.
- İncekara, A. 1998. Doğu Anadolu'da Kış Turizmi ve Gelişme Olanakları, İTO Yayın No: 1998-18.
- KTB, 2014. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kış Sporları Turizm Merkezlerine İlişkin Genel Bilgiler. <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr>. Erişim: 28.12.2015
- Kudaka, 2012. Kuzey Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı, Erzurum Konaklı Bölgesinde Yapılması Planlanan Yatırımlar Konusunda Finansal Fizibilite Raporu, Erzurum.
- Küçükuşurlu, M., Sivaz, B. A., 2011. Erzurum Kış Sporları Tarihi. Serander Yayınevi. Trabzon.
- Mégeve, 2015. <http://en.ski-france.com/ski-area-evasion-mont-blanc/megeve/>. Erişim: 28.12.2015.fski
- Meyzeng, C., Rampnoux, J. R., 2002. La montagne française, analyses et réflexions. <http://www.ambafrance-us.org/fr/aaz/montagne.asp> Erişim: 30.11.2015.
- Mursalov, M. 2009. Bir Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Olarak Kış Turizmi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Sümercan, A., 2001. Alternatif Kış, Voyager Seyahat Rehberi Dergisi, Sayı 27, Ocak, İstanbul.
- Ülker, İ. 2006. Dağlarımız. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- TKF, 2015. Türkiye Kayak Federasyonu, Kayak Merkezleri. <http://www.tkf.org.tr/tr/kayak-merkezleri/palandoken/cografi-bilgiler> Erişim: 28.12.2015.
- Türkdoğan, E. 2010. Türkiye'nin Geliştirilebilir Bölgesel Kış Turizmi Potansiyeli: Avrupa'nın Bölgesel Kış Turizmi Merkezleri İle Türkiye'nin Bölgesel Kış Turizmi Potansiyelinin Karşılaştırılması, Uzmanlık Tezi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.
- Watts, D., Gill, C. 2013. The World's Biggest Ski Resorts. The Telegraph Newspaper. <http://www.telegraph.co.uk/travel/ski/articles/The-worlds-biggest-ski-resorts/>. Erişim: 30.12.2015.
- Won, D., Hwang, S. 2009. Factors influencing the college skiers and snowboarders choice of a ski destination in Korea: A conjoint study. Managing Leisure, 14 (1):17-27.
- Vanat, L. 2014. 2014 International report on snow & mountain tourism. <http://www.vanat.ch/6611.html>. Erişim: 28.12.2015.
- 3 Vallées, 2015. <http://en.ski-france.com/>. Erişim: 28.12.2015.
- Url 1: <http://megeve.com/?lang=en> Erişim: 28.12.2015.
- Url 2: <http://www.courchevel.com> Erişim: 28.12.2015.
- Url 3: <https://palandoken25.wordpress.com/pistler/> Erişim: 28.12.2015.